

ПРОГРАМ РАДА

ISS/KS M178

ЛИФТОВИ, ПОКРЕТНЕ СТЕПЕНИЦЕ И ПОКРЕТНА ГАЗИШТА

Овај програм рада донет је на седници комисије која је одржана 01. 04. 2013. године, а одобрио га је Стручни савет за опште области стандардизације на седници одржаној 10. 05. 2013. године.

1 Увод

Лифтови и покретне степенице су производи који су широм света намењени за безбедан транспорт људи у стамбеним зонама, пословном простору, болницама, хотелима, индустријским зонама и зградама у којима се обављају јавни послови. Концепт приступачности ових транспортних система је једно од битних питања.

Број новоуграђених лифтова у Европској унији и земљама чланицама ЕФТА је око 90 000 лифтова годишње. Ови лифтови су уграђени у стамбеним зградама (80 %), пословним објектима, болницама, хотелима (10 %), индустрији (5 %).

Број нових покретних степеница је од око 3 до 4 000 јединица годишње.

Укупан број постојећих уграђених лифтова је око 3 500 000. Просечан радни век лифтова је од 40 до 50 година, што доводи до закључка да је највећи број постојећих уграђених лифтова старости између 20 и 45 година.

Укупан број покретних степеница које су у употреби је преко 60 000 јединица.

Заинтересоване стране у процесу стандардизације су сва предузећа која се баве лифтовима и покретним степеницама, предузећа која се баве компонентама за лифтове и покретне степенице, органи власти (чија су надлежност заштита од пожара, операције спасавања, одржавање, лица са посебним потребама, грађевине...), контролна тела, власници зграда, лица која раде на одржавању, управе предузећа који су власници, осигуравајуће компаније, удружења особа са посебним потребама, корисници, раднички синдикати.

Од 1988. године су усвојена 22 стандарда из ове области, у складу са новим приступом.

Побољшање безбедности постојећих лифтова такође се разматрала, а неке безбедносне мере засноване на европским стандардима су имплементирани у национална законодавства земаља чланица.

Систематична анализа опасности и процена ризика имају за циљ повећање нивоа безбедности и приступачности за особе које употребљавају лифтове, лица која врше контролу и особље које ради на одржавању.

2 Пословно окружење

2.1 Опште

Следећа политичка, економска, техничка, контролна, законодавна, друштвена и/или међународна динамика описује и задаје радно окружење индустријског сектора, производа, материјала, дисциплина или пракси које се односе на предмет и подручје рада ове комисије и могу имати значајан утицај на спровођење развоја важних стандарда, као и на садржај резултујућег стандарда.

2.1.1. Лифтови

Три европске Директиве су директно примењиве на израду и уградњу нових лифтова:

- Директива 95/16/ЕС која се односи на лифтове.
Ова Директива се односи на лифтове који су трајно уграђени у зграде и објекте. Она даје битне захтеве у вези са здрављем и безбедношћу који се посебно односе на лифтове и посебне процедуре за оцену усаглашености комплетног лифта и безбедносних компоненти.
- Директива 2006/42/ЕС која се односи на машине. Битни захтеви у вези са здрављем и безбедношћу из Прилога И примењују се на лифтове ако одговарајућа опасност постоји и није посебно дата у Прилогу И Директиве за лифтове.
- Директива 89/336/ЕС која се односи на електромагнетску компатибилност.

Битне тачке Директиве за грађевинске производе (89/106/ЕС) укључене су Прилог И Директиве за лифтове и зато се ова Директива не користи за употребу лифтова. Међутим, она може бити корисна нпр. за неке аспекте који се односе на области којима су обухваћени и лифтови.

„Безбедност пре свега“ идеја је водиља. У ту сврху:

- завршна контрола мора бити урађена пре пуштања у погон; процедура за завршну контролу укључује неколико могућности, а свака од њих обухвата учешће именованог тела за оцењивање усаглашености;
- постоји обавеза да инсталатер лифта одреди одговарајуће одржавање.

По пуштању лифта у рад, на њега се односе закони земље чланице ЕУ у којој је уграђен. Директиве за машине и лифтове захтева да произвођач и инсталатер лифта обезбеде купцу одговарајуће упутство за употребу, одржавање, поправку итд. Иако правила за одржавање, поправку, учестаност периодичних прегледа и евентуалне модернизације нису обухваћени законима ЕУ, они су зато предмет локалне законске регулативе.

Више од 3 500 000 лифтова данас је у употреби у ЕУ и земљама чланицама ЕФТА и око 50 % их је уграђено пре више од 20 година. Постојећи лифтови су уграђени са нивоом безбедности који је био задовољавајући у том тренутку. Тај ниво је мањи него што је у данашњем стању развијености технике. Због тога постоје различити нивои безбедности широм Европе. Европска Комисија је идентификовала ове појединачне ситуације и издала Препоруку (95/216/ЕС) земљама чланицама сугеришући хармонизацију критеријума безбедности постојећих лифтова.

Успостављена је снажна сарадња у раду између ISO-а и CEN-а. Данас ISO/TC 178 развија глобалну политику карактеристика безбедности политика слична Новом приступу у Европи). CEN је већ одлучио да узме у обзир „тачке услова“ које произлазе из анализа свих главних правилника у свету за безбедност лифтова и такође ће размотрити глобалне битне захтеве за безбедност (дефинисане радом ISO TC 178) ради ревизије EN 81 стандарда.

Анализе методологије ризика је развио ISO, а CEN их је објавио ради њиховог даљег разрађивања.

Паралелно са тим експерти CEN-а развијају начине за боље упознавање стандарда серије EN 81, посебно њиховим тумачењем.

2.1.2. Покретне степенице

По законодавству Новог приступа ЕУ, покретне степенице (и покретна газишта) су „машине“, и обухваћени су главним директивама:

- Директива 2006/42/ЕС која се односи на машине;
- Директива 89/336/ЕС која се односи на електромагнетску компатибилност;
- Директива 2006/95/ЕС која се односи на електричне уређаје ниског напона.

Слично лифтовима, заједничким радом са ISO TC 178, иста методологија процене ризика (ISO TS 14798) била је коришћена у раду на стандардизацији покретних степеница у CEN TC 10.

2.2 Квантитативни показатељи пословног окружења

Следећи списак квантитативних показатеља описује пословно окружење ради обезбеђивања адекватних информација потребних у раду CEN/TC-а:

Више од 3 500 000 лифтова се данас употребљава у ЕУ и ЕФТА.

Више од 60 000 покретних степеница (и покретних газишта) се данас употребљава у ЕУ и ЕФТА.

Што се тиче нове опреме, светска производња је била 297 000 јединица у 2002. години, укључујући 22 000 покретних степеница и покретних газишта. Постојећи број инсталација у свету је 2002. године био 7 430 000, тј. 1,16 лифтова на 1 000 становника.

За Републику Србију не постоје прецизни показатељи када је у питању статистика из области лифтова, покретних степеница и покретних газишта, али, узимајући европску статистику у обзир, може се предпоставити да је данас у Србији број ових инсталација око 8 000, а да је њихова просечна старост преко 30 година.

Индустрија има две главне области рада:

- а) производња и уградња нове опреме у новим или постојећим зградама,
- б) одржавање и модернизација постојеће уграђене опреме.

У Европи постоје 4 компаније које учествују свака са преко 10 % на тржишту, 10-15 компанија средње величине које учествују свака са по више од 1 % на тржишту и преко 3 000 малих компанија. Мање компаније не учествују у пословима са покретним степеницама.

У Европи је око 120 000 људи директно запослено у овим пословима.

Са 32 усвојена европска стандарда и сродна документа у контексту Новог приступа, правила за конструкцију лифтова и покретних степеница данас су релативно добро обрађена област. Треба напоменути да стандардизација која се односи на неке производе из области коју обухвата Директива за машине, као што су платформе за особе са смањеном покретљивошћу, још увек није урађена.

У вези са постојећим лифтовима, њихова модернизације је мања од 2 % годишње. Одлуку о модернизацији доноси власник или његов овлашћени представник.

Европски стандард који се односи на побољшање безбедности постојећих лифтова се може узети као водила за:

- a) националне власти да би одредиле сопствене програме имплементације у процесу "корак по корак" путем процеса разумног и сврсисходног проширивања начина заснованог на нивоу ризика (нпр. екстремни, висок, средњи, низак), узимајући у обзир друштвене и економске услове;
- б) власнике да би пратили своје одговорности у складу са постојећим законодавством.

3 Очекиване користи од рада комисије

- Усклађивање националних стандарда са европским и међународним стандардима;
- подршка за друге националне стандарде, посебно у зградарству;
- подршка националним техничким прописима, посебно националних правилника насталих на основу Директиве Новог приступа ЕУ:
  - a) Правилник о безбедности лифтова („Службени гласник РС”, број 101/10), где национални стандарди представљају претпоставку о усаглашености са основним захтевима Директиве 95/16/ЕС која се односи на лифтове,
  - б) Правилник о безбедности машина („Службени гласник РС”, број 13/10), где национални стандарди представљају претпоставку о усаглашености са основним захтевима Директиве 2006/42/ЕС која се односи на машине,
  - в) Правилник о електромагнетској компатибилности („Службени гласник РС”, број 13/10), где национални стандарди представљају претпоставку о усаглашености са основним захтевима Директиве 89/336/ЕС која се односи на електромагнетску компатибилност;
- реаговање на релевантна друштвена, безбедоносна, и здравствена питања;
- систематична анализа ризика и процеси процене који имају за циљ повећање нивоа безбедности за путнике који користе лифтове, за безбедност особља које контролише и одржава лифтове.

4 Заинтересоване стране

У оквиру своје надлежности Комисија припрема и реализује програм стандардизације и годишњи план доношења стандарда и сродних докумената у области стандардизације лифтова, покретних степеница и покретних базишта, прати рад и учествује у раду одговарајућих техничких радних тела међународних и европских организација за стандардизацију (ISO TC 178 и CEN TC 10) и обављају друге активности у складу са интерним правилима стандардизације.

На основу члана 37, а у складу са чланом 52. Одлуке о изменама и допунама оснивачког акта Института, акта о образовању комисије за стандарде и сродне документе, као и одлуке о престанку рада комисије, доноси директор Института, на предлог надлежног стручног савета.

Чланство у комисији за стандарде је добровољно и не може се преносити или преузимати.

Заинтересоване стране у процесу стандардизације, а следствено томе и стране које треба да узму учешће у раду комисије, јесу сва предузећа која се баве лифтовима и покретним степеницама, предузећа која се баве компонентама за лифтове и покретне степенице, органи власти (чије су надлежности заштита од пожара, операције спасавања, одржавање, лица са посебним потребама, грађевинарство...), контролна тела, власници зграда, лица која раде на одржавању, управе предузећа који су власници, осигуравајуће компаније, удружења особа са посебним потребама и корисници.

5 Циљеви и стратегије за остваривање циљева

5.1 Циљеви

Главни задаци комисије:

- доношење првенствено терминолошких стандарда на српском језику, ревизијом постојећих;
- доношење најважнијих националних стандарда који за основу имају европске или међународне стандарде на које се позивају технички прописи - такође на српском језику;
- доношење стандарда чији се предмет и подручје рада односе на:
  - а) безбедан и поуздан транспорт, како за нову, тако и за постојећу опрему,
  - б) приступачност за све, укључујући и особе са смањеном покретљивошћу,
  - в) проблеми у животной средини, нпр. пожар, вандализам,
  - г) поправка, нпр. упутства за одговарајуће одржавање и превентивне прегледе,
  - д) систематска употреба анализа опасности и процеса процене ризика,
  - ђ) исказивање захтева у таквом смеру да допушта иновације и помаже глобалној размени.

5.2 Стратегије за остваривање циљева

- Одредити приоритете у доношењу стандарда.
- Координација са релевантним министарствима око заједничког рада на усклађивању стандарда и прописа, одн. на националном техничком законодавству.
- Перманентно праћење рада CEN/TC 10 и ISO TC 178.
- Доследно и на глобалном нивоу организовање добијања коментара у вези са статистикама несрећа, укључујући њихову природу и учесталост.
- Методе анализа ризика које су развијене у EN ISO 14798 чине основу новог приступа који је развио CEN/TC 10 у процени ризика са становишта вероватноће и могућности да се догоде. Ова методологија је базирана на светском искуству и узима у обзир рад који је тренутно у току у комитетима за општу безбедност машина (CEN и ISO).
- Процеси за тумачење постојећих стандарда су добар начин за добијање информација о наилажењу на озбиљне тешкоће и за побољшање стандарда.
- Чврста сарадња са Именованим телима за оцењивање усаглашености такође треба да буде установљена.
- Веза са другим комисијама које се баве зградарством и безбедношћу у вези са пожаром. (Нпр. стратегија која се односи на могућу употребу лифтова за евакуацију зграда током опасности мора бити преузета.)

6 Фактори који могу утицати на испуњење и имплементацију програма рада

Потенцијални ризици за будући ефективан рад на стандардизацији у овој области су:

- недовољно учешће стручњака на доношењу српских стандарда и сродних докумената, као и њиховој хармонизацији са међународним и европским;
- незаинтересованост стручне јавности за учешће у јавној расправи и достављање примедби и предлога у вези са нацртима српских стандарда и сродних докумената који се стављају на јавну расправу;
- недовољно придавање значаја раду чланова комисија за стандарде у организацијама

које су их делегирале, што резултује нередовним долажењем чланова на састанке комисија за стандарде или недостављањем попуњених гласачких листова у случају дописних седница, а самим тим долази до одступања од плана доношења стандарда;

- непостојање превода европских стандарда на српски језик;
- неизвештан избор квалитетних преводаца стандарда, експерата у области лифтова који једино могу урадити квалитетан превод;
- недовољна заинтересованост експерата из ове области за волонтерски рад у Комисији;
- у неким областима ће бити тешко обезбедити људске ресурсе да би други експерти, осим експерата за лифтове, учествовали у раду комисије. Ово ће бити случај када се буде радио превод стандарда који је повезан са пожарима.

Из свега горе наведеног може се закључити да би требало да се учини напор на анимирању свих српских предузећа која су животно повезана са овом облашћу да помогну, прво у обезбеђивању превода најнеопходнијих стандарда из ове области, а потом и узимања активног учешћа у јавним дискусијама за предложене нацрте стандарда.

7 План активности

С обзиром на то да су у тренутку доношења овог програма рада сви европски стандарди преузети као српски стандарди, као основна активност у наредном периоду се планира редовно праћење и ажурирање европских стандарда.

Поред тога планира се и превођење стандарда на српски језик.

8 Корисни линкови

www.iss.rs

www.tehnis.mfp.gov.rs/sr/tehnis-pretraga-registara.html

www.cen.eu/cen/pages/default.aspx

www.iso.org/iso/home.html